

Roken op de seminaries

Jos Engelen

Roken behoort onlosmakelijk bij de stand van de priesters! Of het nu pastoors waren of wereldgeestelijken die aan scholen en seminaries doceerden; dat was om het even. Allen hielden tot voor zeer kort geleden van een goed glas wijn en daarbij behoorden ook sigaar of pijp. En de priesterstudenten redeneerden; goed voorbeeld doet goed volgen, zodat er op de klein- en grootseminaries over heel Nederland lustig op los werd gerookt! Een kleine greep uit de geschiedenis van enkele van deze seminaries tussen 1853 en 2000 geven ons een inzicht in het gebruik van dit genotmiddel: de tabak.

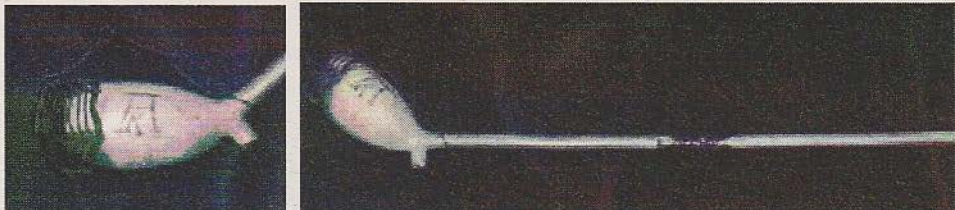
Kleinseminarie Hageveld

Nadat het Klein-seminarie Hageveld eerder gevestigd was in Velsen (sinds 1817) en in Voorhout (sinds 1847), volgde nieuwbouw in Heemstede op een voormalig landgoed. In 1923 werd de school geopend. In 1965 werd het kleinseminarie gesloten. Tegenwoordig is in dit gebouw het College Hageveld, een scholengemeenschap voor voortgezet onderwijs gevestigd.

Wij zien hier uit eind 19^e eeuw de rooksalon waarin de studenten zich in hun vrije tijd mochten terugtrekken om met elkaar te converseren, een kaartje te leggen en hun favoriete rookwaar konden consumeren. Klei-, porceleinen- en houten pijp broederlijk naast elkaar!

Het grootseminarie van Warmond (1799-1967)

Op 12 april 1799 trokken de eerste priesterstudenten Warmond binnen. Warmond zou grootseminarie blijven voor het hele bisdom Haarlem en na 1956 ook voor Rotterdam. Het bleef zelfs in 1956 als een 'uitstulpsel' bij Haarlem behoren. In 1842 werd het grootseminarie in 's-Heerenberg opgeheven, Warmond was toen het enige grootseminarie voor Noord-Nederland. De gebouwen werden steeds weer uitgebreid, er kwam een apart filosoficum, er werden en worden theologiecursussen gegeven. De priesteropleiding werd eind zestiger jaren overgebracht naar Amsterdam. Warmond werd ingedeeld bij het bisdom Rotterdam. Op dit seminarie werd er ook les gegeven door Professor Alfred Ruhe, die zijn confraters en studenten op zijn appartement ontving in een soort Tabakskollegium: een ieder kreeg een lange gowenaar aangeboden en daarop werden zijn initialen met potlood gezet, zodat hij bij een tweede

bezoek zijn eigen pijp kon gebruiken. De hier afgebeelde pijp is van Professor Ruhe zelf geweest en werd "in ruste" gezet op een hoge houten pijpenstandaard.

Kleinseminarie Rolduc

In 1843 kocht apostolisch-vicaris Paredis Rolduc van het bisdom Luik om er een bisschoppelijk college in te vestigen, dat later werd uitgebreid met een HBS, een handelsschool en een normaalschool. Aangezien de tweejarige cursus 'Filosofie' te Rolduc werd gegeven, werd Rolduc beschouwd als kleinseminarie. Pas in 1946 werd Rolduc een exclusief kleinseminarie, waar alleen jongens die priesterroeping hadden mochten studeren. Bij gebrek aan belangstelling ging dit kleinseminarie eind jaren zestig ter ziele. Sedert 1974 staan de kerk en een deel van de gebouwen in dienst van het grootseminarie van het bisdom Roermond. Het grootste deel van het abdijcomplex is in gebruik als congrescentrum, gymnasium, restauratieatelier en bloemisterij.

Sigaren waren onder de jonge studenten populair. Dan hoorde je er echt bij, getuige deze opname uit 1936. Sigaren waren ook inzet bij allerlei wedstrijden: wie het langst zijn sigaar aan het roken kon houden. Tot eind jaren 60 van de vorige eeuw was dit algemeen gebruik.

Dagorde Rolduc 1946-1961: Rolduc hanteerde vaste tijden voor de diverse activiteiten van de studenten en deze werden zeer voorzichtig aangepast aan de maatschappelijke veranderingen. Een voorbeeld daarvan is het verloop om te mogen roken en voor wie geldt dit dan?

In 1956 vinden we voorzichtige pogingen tot een begin van differentiatie: een kwartier korter studeren voor de kleine studiezaal, wat langer slapen voor Klein Rolduc {1958}, verschillende vormen van misviering en lof voor lagere en hogere klassen {1961-1962}. Van 1959 af gaan de hogere klassen later naar bed dan de lagere. In dezelfde tijd krijgen de hogere klassen ook op andere punten wat meer vrijheden en faciliteiten.

Een van de weinige punten waarop al van oudsher differentiatie naar leeftijd heeft plaats gehad is het roken. Op vrije middagen of als men om een feestelijke aanleiding na het diner 'een sigaar' mocht opsteken (zoals Van der Muhlen steevast placht te zeggen) mocht iedereen roken. De hoogste klassen rookten ook het laatste halve uur van de middagrecreatie. Dat diende dan te geschieden in de rookzaal, een ruimte, door een wand afgescheiden van de grote speelzaal. Deze klassen mochten soms ook 's avonds roken, met uitzondering echter van de woensdag-, donderdag- en vrijdagavond. Ze liepen dan wat verloren rond en bezochten, als ze niet bij een heer onderdak

vonden, bij gebrek aan beter, maar de vrije avond- studie. In 1959 vinden we vermeld, dat I en II gym in het geheel niet mogen roken en de hoogste klassen vrijwel iedere recreatie.

"Alles lag van minuut tot minuut vast met als gevolg dat je, wanneer er een lange aaneengesloten periode van niet gereguleerde vrije tijd was, met je ziel onder de arm liep. Illustratief hiervoor waren de vrije middagen, vooral wanneer het regende. Het resultaat was een grenzeloze verveling". Een speciale bron van verveling konden de avondrecreaties zijn, vooral als men in de hogere klassen zat. Na vermeld te hebben dat er van dinsdag- tot en met vrijdagavond voor de hogere klassen geen roken in de rookzaal was schrijft iemand:

"Wie dan niet bij een of andere leraar op bezoek kon gaan, keerde in arren moede naar de studiezaal terug".

1959/60 Seminarie Rolduc: oktober: -regeling t.a.v. het roken:

I-II	gymnasium	: niet roken
III	gymnasium	: tijdens vrije middagen en tweede avondrecreatie
IV-V-VI	gymnasium	: tijdens elke middag- en avondrecreatie

Een van de Rolducse studenten was de latere bisschop Gijsen:

Joannes (Jo) Matthijs Gijsen (Oeffelt, 7 oktober 1932) was van 1972 tot 1993 bisschop van het Bisdóm Roermond. Zijn leuze is *Parate viam Domine (Bereidt de weg des Heren)*. Jo Gijsen werd op 6 april 1957 tot priester en op 13 februari 1972 tot bisschop gewijd. Vóór zijn bisschopswijding was hij rector van het zusterklooster Sint-Elisabethsdal te Nunhem. In 1974 richtte hij het seminarie Rolduc op. Vijf jaar eerder hadden de Nederlandse bisschoppen de zowat vijftig diocesane seminaries gesloten en vervangen door vijf theologische hogescholen. Rolduc verschaftte in de periode tussen 1974 en 2004 de opleiding aan 180 priesters, onder wie de bisschoppen Punt (Haarlem), Eijk (Groningen) en hulpbisschop de Jong (Roermond). In 1993 trad hij

wegens gezondheidsredenen af als bisschop van Roermond. Gijsen werd opgevolgd door monseigneur Frans Jozef Marie Wiertz. Na een verblijf van drie jaar als rector van een zusterklooster te Walpersdorf (Oostenrijk) werd hij op 24 mei 1996 benoemd tot bisschop van Reykjavik, in IJsland, waar slechts ongeveer 1 tot 1,5 % van de bevolking rooms-katholiek is en 11 priesters werken. Hij werd daarmee na Hendrik Hubert Frehen (1917 - 1986) de tweede Limburgse bisschop van IJsland.

Hij was in Rolduc in opleiding van 1946 tot 1953. Daar is hij met roken begonnen. Hij was aanvankelijk niet-roker en ging op wacht staan voor zijn mede-studenten om betrapping tegen te gaan. Was altijd de pineut en besloot daarom zich toch maar aan te sluiten bij de rokers. Vanaf dat moment fervent-pijproker van Voortrekkers-tabak, die zijn vader ook rookte. Toen hij bisschop werd kreeg hij zijn pijpen van de firma Gubbels/Big-Ben. Pijproker van het jaar geweest in de 70er jaren. Zijn pijp toendertijd was deze Big-Ben!

Op de bisschoppenconferenties in Nederland zag het binnen half uur blauw van de rook. Daartegen werd de afspraak gemaakt: 1 ½uur niet roken. De Voorzitter echter ging als eerste in de fout en gaf de anderen opnieuw de gelegenheid. Op IJsland is roken heden praktisch onuitvoerbaar gezien de strenge regelwetgeving aldaar. In een straal van 500 meter rond het ziekenhuis b.v. verboden.